

Dijital teknoloji çağında müzik

Music in the age of digital technology

Erhan Konuk¹

Yalçın Kırdar²

1 Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, e-mail: erhan_konuk@yahoo.com

2 Prof. Dr., İstinye Üniversitesi İletişim Fakültesi Halkla İlişkiler ve Reklamcılık Bölümü, e-mail: yalcin.kirdar@istinye.edu.tr

Öz

Bu çalışmada, teknolojinin sunduğu önemli yeniliklerden internet ve dijital kavramlarının, dünyanın ortak dili olan müzikle olan bağlantısı incelenmiştir. Dijital Teknoloji Çağının hüküm sürdüğü günümüzde, elde edilmiş, ulaşılmış bilgilerin müzik alanına olumlu ve olumsuz yansımaları hem sektör bazında hem de akademik alanda paylaşımına sunulmuştur.

Çalışmada, teknoloji ve dijital kavramının özellikle son 40 yılda dünyada yarattığı yeni, cezbedici, ezber bozan, yaratıcı, modern bir yol olarak karşımıza çıkışı ele alınmıştır. Bu ortaya çıkışın geleneksel yapıdan gelen, analog (benzer, kıyaslanabilir) düşünen, klasik hayranı olan insanlar üzerinde yarattığı etki, oynadığı rol halen üzerinde yorum yapılan bir konudur. Müzik gibi evrensel bir sanat dalının farklı alanlardaki yapısı mercek altına, 20. Yüzyılda kat ettiği yol dikkate alındığında ilginç bir resim ortaya çıkmaktadır. Aslında ortaya çıkan bu karmaşık görüntü, teknolojik gelişim, manzaranın görüntüsüne kadar sürekli farklılık getirmiştir. Müziğe ait tüm ürünleri, ilk ve ilkel halinden, günümüzdeki son derece şık, dijital ve popüler haline kadar etkisi altına alan sanal yönetici, teknoloji kavramı olmuştur. Artık günlük yaşantımızın bir parçası olan ve her ülkede olduğu gibi dilimize de giren çok sık rastladığımız ve kullandığımız bir kelime "Dijital"dir. Fransızca kökenli bir kelime olan dijitalin Türkçe karşılığı "sayı ile ilgili, sayı temeline dayalı, sayısal" manalarına gelmektedir. Dijitalin kapsadığı unsurlar müzik üzerinde zaman zaman kara bulutların toplanmasına neden olmuştur. Problem özellikle dijital kavramından sonra kendini hissettirmiştir. Kimi çevrelere göre olumlu, kimilerine ise olumsuz etkileri olan bu faktörler, müziğin farklı boyutta çeşit çeşit yol kazası geçirmesine yol açmıştır.

Teknolojik gelişmelerin baş döndürücü hızda yol aldığı dikkate alındığında, bilgi kaynakları, verilerin tazeliği, bunların korunması, yenilenmesi her zaman bize rehberlik etmiştir. Müzik alanının profesyonellerinin birer dinleyici, izleyici oldukları gerçeği de göz önüne alınmıştır. Hazırlanan hem profesyonel hem de basit içerikli soruların sorulacağı hedef kitlenin belirlenmesinde, ulaşılabilirlik, yüz yüze görüşme planlanmış ve gerçekleştirilmiştir. Derinlemesine görüşme (Deep (Depth) Interview) yöntemi ile yapılacak röportajlar için hazırlanan soruların sayesinde, "Dijital Teknoloji Çağında Müzik" başlığı altında, ünlü veya ünlü olmayan müzik insanlarından alınan bilgilerin yararlı verilere dönüştüğünü de ifade etmek yerinde olacaktır. Besteci, söz yazarı, düzenlemeci, meslek ustası,

Citation/Atf: KONUK, E. & KIRDAR, Y. (2023). Dijital teknoloji çağında müzik. *Journal of Awareness*. 8(1): 1-17, <https://doi.org/10.26809/joa.1985>

Corresponding Author/ Sorumlu Yazar:
Erhan Konuk
E-mail: erhan_konuk@yahoo.com

Bu çalışma, Creative Commons Atif 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.
This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.

şarkıcı, topluluk, müzisyen ve benzer müzik paydaşlarının incelenmesi, türevselliği, gibi belirleyiciler, söyleşiler süresince devamlı güncellenmiştir. Bunun doğal sonucu olarak, söyleşi konuklarımızdan sağlamayı planladığımız en yüksek içerikli ve nitelikli katkı sağlanmasına zemin hazırlanmıştır. Röportaj yapılan bazı isimler, unvan bilgileri aşağıdadır.

1. Burhan Şeşen (Müzisyen, Şarkıcı, Besteci, Söz Yazarı, Müzik Yapımcısı ve Müzik Yorumcuları Meslek Birliği (MÜYORBİR) Başkanı)
2. Cemal Arman (Apple Music ve iTunes Türkiye Editoryal, Plak Şirketi ve Sanatçı İlişkileri Sorumlusu)
3. Ozan Çolakoğlu (Müzik Yapımcısı, Düzenlemeci)
4. Kutlu Özmakinacı (Şarkıcı, Besteci, Söz Yazarı, Müzik Yapımcısı, Düzenlemeci)
5. Ahmet Akçakaya (TRT Radyo Dairesi Başkanı/ Müzik Dairesi Başkan Vekili)

Anahtar Kelimeler: Dijital, Analog, MÜYORBİR, Editoryal, Rock

Abstract

In this study, the connection of the internet and digital concepts, which are among the important innovations offered by technology, with music, the common language of the world, has been examined. In today's era of Digital Technology, the positive and negative reflections of the information obtained and reached on the field of music have been shared both on the sectoral basis and in the academic field.

In the study, the emergence of technology and digital concepts as a new, attractive, game-changing, creative and modern way created in the world especially in the last 40 years is discussed. The effect and role of this emergence on people who come from the traditional structure, who think analogue (similar, comparable) and who are classical fans, is still a subject of comment. An interesting picture emerges when the structure of a universal branch of art such as music in different fields is taken into account and the path it has taken in the 20th century is taken into account. In fact, this complex image, technological development, has brought a continuous difference to the image of the landscape. The virtual manager, which has influenced all the products of music, from its first and primitive state to today's extremely stylish, digital and popular form, has become the concept of technology. "Digital" is a word that we come across and use very often, which is now a part of our daily life and enters our language as in every country. The Turkish equivalent of digital, which is a word of French origin, means "related to numbers, based on numbers, numerical". The elements covered by digital have caused dark clouds to gather on music from time to time. The problem made itself felt especially after the concept of digital. These factors, which have positive effects according to some circles and negative effects for others, have caused music to have various road accidents in different sizes.

Considering that technological developments are advancing at a dizzying speed, information sources, freshness of data, their preservation and renewal have always guided us. The fact that professionals in the field of music are listeners and spectators has also been taken into account. Accessibility, face-to-face interviews were planned and carried out to determine the target audience to which both professional and simple questions will be asked. Thanks to the questions prepared for the interviews to be made with the in-depth interview method, it would be appropriate to state that the information obtained from famous or non-famous music people under the title of "Music in the Age of Digital Technology" turns into useful data. During the interviews, determinants such as the examination of composer, lyricist, arranger, professional master, singer, ensemble, musician and similar music stakeholders and their derivatives were constantly updated. As a natural consequence of this, the groundwork has been prepared to provide the highest content and quality contribution that we plan to provide from our interview guests. Some of the interviewed names and titles are below.

1. Burhan Şeşen (Musician, Singer, Composer, Songwriter, Music Producer and Music Interpreters Professional Association (MÜYORBİR) President)
2. Cemal Arman (Apple Music and iTunes Turkey Editorial, Record Company and Artist Relations Officer)
3. Ozan Çolakoğlu (Music Producer, Arranger)
4. Kutlu Özmakinacı (Singer, Composer, Songwriter, Music Producer, Arranger)
5. Ahmet Akçakaya (Head of TRT Radio Department / Deputy Head of Music Department)

Keywords: Digital, Analogue, MYORBIBLE, Editorial, Rock

1. GİRİŞ

Son yıllarda çok sık rastladığımız ve kullandığımız bir kelime “Dijital”. Yani Türkçesi “sayı ile ilgili, sayı temeline dayalı, sayısal” anlamlarına gelen ve Fransızca kökenli bir kelime. Çocukların boyama kitaplarında, çok renkten oluşan bir çiçeği boyamaları istenir. Çiçekteki renklendirilecek kısımların bir sayısı ve bu sayıya karşılık gelen bir renk vardır. Örneğin, verilen resme özel olarak, 1 kırmızı, 2 kahverengi, 3 mavidir. Çocuklar bunları kolayca bulur, boyar, resmi tamamlar ve mutlu olurlar. Boyanan çiçekte renkler hem parlak hem de canlıdır. Ancak aynı resimden isteyen aile fertlerine fotokopi alındığında ve kopyalar çoğaldıkça, renkler solmaya, yok olmaya başlar hatta renkler fark edilemez hale gelir. Aynı resmin yani renksiz, sadece sayılarla tanımlı ilk haline baktığımızda, oldukça net görülen kısımlar ve sayılar, fotokopisi alındığında ve birbirinden gerçekleşen kopyalama çoğaldıkça, neredeyse silinme aşamasına gelir. Ancak sayılar hiçbir zaman tam olarak kaybolmaz. Günümüzün en vazgeçilmez teknolojik icatlarından biri olan bilgisayarın ve türevi elektronik aletlerin ilgi alanında ve işletim sistemlerinde sayılar ve sayısal değerler vardır. Her renk ve resim sayılarla ifade edilir. Klavye üzerindeki tuşların üzerindeki harflerin de sayısal karşılıkları vardır. Mesela A harfi 65, M 77, T 84 ve Z 90 sayısını ifade eder. Bilgi hesaplama, depolama ve dönüştürülme işlemlerinin daha konforlu yapılmasına olanak tanır. Yani kayıp yaşanma olasılığını neredeyse sıfıra indirir. Bir de saklandığı yerden geri çağrılmasına ve özgün haline ulaşmamızı sağlar. Az önce resim örneğinde verilen, renklerin kopyalandıkça yok olması gibi olumsuzluklar yaşanmaz. Sayılar okunabildiği için, tekrar renklere dönüştürülmesi mümkündür. Böylece orijinal hali ile kopyası arasında herhangi bir fark olmaz. Dijitalin en kıymetli hizmetlerinden biri de budur.

Bu çalışmada dijitalin ve teknolojinin, evrensel bir olgu, dil ve ortak payda olan müzikle olan ilişkisi araştırılacaktır. Dijital Teknoloji Çağının müziğe olumlu ve olumsuz etkileri araştırılarak, bakir görülen bu konuda edinilen bilgi, belge, söz, kayıt vb. müzik ve bilim alanında paylaşılacaktır. Müziğin ilkel halleri, geçirdiği değişimler, kıtalara, ülkelere, coğrafyalara, bölgelere, yerel bazı unsurlara göre türleri, alt türleri, kültürlere göre gösterdiği fark-

lılıkları ele alınmıştır. Besteci, söz yazarı, şarkıcı, müzisyen, yapımcı, müzik mühendisi, düzenleyen (aranjör), tonmayster, plak firmaları, telif kuruluşları, radyo ve televizyon kanalları, yetenek yarışması düzenleyen prodüksiyon firmaları ile yayıncı kuruluşlar, dijital müzik sağlayıcıları, video paylaşım siteleri, dinleyiciler, izleyiciler, hayran kulüpleri, üniversiteler, ciddi ve güvenilir akademiler tarafından her yıl verilen ödüller de zaman zaman karşımıza çıkacaktır. Hem bilgileri, her taraftan görüşleri, fikirleri hem de bunların yorumlu ve/veya yorumsuz halleri de sunulmuştur.

Çalışmaya katkıda bulunması amacıyla, tarafımdan ve/veya başka kişiler tarafından önemli, ünlü, marka haline gelmiş ve/veya amatör müzik, sanat, sektör insanlarıyla yapılan sesli ve/veya görüntülü röportajlar, söyleşiler, sohbetler de çalışmamızda yer almaktadır.

1.1. Problem

Bu çalışmada, dijitalleşen yeni platformların müziğin dönüşümünü ve bunun hangi unsurları nasıl değiştirdiğini gösterirken, diğer yandan da sektördeki rolünün müzisyenler, şarkıcılar, besteciler, söz yazarları, sektör çalışanları, müziğin doğrudan ya da dolaylı yollardan bağlı bulunduğu alanlar, dinleyiciler, izleyiciler arasında çok fark edilen bir konu olmadığını görmekteyiz. Dijitalleşme sürecinin, sektör içindeki temsilcilerinin kariyerlerine olumlu katkıları olduğu kadar, ciddi olumsuz yansımaları da hissedilmektedir. İşin tüketim tarafında olanlar, doğrudan ve dolaylı olarak bunun çok farkında olmasalar da bu sonuçların yansımalarıyla karşı karşıya kalmaktadırlar. Burada bilinç seviyesinin yükseltilmesi, farkındalık oranının artırılması, satış rakamlarını yukarı veya aşağı yönlü değiştirecek belirleyicilerin dikkate alınması, sektör içi ve dışı herkesi ilgilendirmektedir.

1.2. Konu

Bilgisayarın ve teknolojinin müziğe etkisi görülmektedir. Çalışmada teknolojinin, özelde bilgisayara dayalı teknolojinin, müzik (eserleri, üreticileri, tüketicileri vb.) üzerinde nasıl etkide bulunduğu ortaya konmaya çalışılmıştır. Dijital teknolojinin hayatımıza girmesi, getirdiği yenilikler, zarar verdiği bir bakıma götürdüğü madde ve manevi değerler ele alınmıştır. Modernizm

ve postmodernizm üzerinden benzerlikleri, yansımaları, türevsel ilişkisi, belirgin farklılıkları, karşılaştırmaları sunulmuştur. Günümüzde neredeyse müzisyenlik kavramını yok etmekle tehdit eder hale gelen, teknolojik devrimler de konumuzun içinde yer almaktadır.

1.3. Amacı

Bu konunun araştırılmasının amacı; müziğin yeni teknolojiye nasıl uyum sağladığını ve dijitalleşen dünyada nasıl bir konuma sahip olduğunu göstermeye çalışmaktır. Aynı zamanda müziğin çeşitliliğinin, yıllara yayılan devriminin, içindeki renklerin, gelişmişliğinin, geldiği son durumun, teknolojik yeniliklere uyum sağlamasının ve/veya altüst olmasının, hemen hemen her alandan verilen bilinçli veya bilinçsiz desteğin, sektördeki yansımalarını ortaya koymaktır. Bu değerlendirmeler yapılırken, bunun olumlu, olumsuz, kalıcı ya da geçici etkilerinin neler olduğunun anlaşılması da hedeflenmektedir. Bu nedenle ve amaç doğrultusunda çalışmanın yapılmasına gayret gösterilmiştir. Bilgisayar teknolojisinin müzik alanındaki rolü, paydaşlarla olan ilişkisi, dijital kayıt üzerinde nasıl bir katkısının olduğu, yarattığı olumlu ve olumsuz yanları da irdelenecektir. 1900'lerin başında hayatımıza giren kayıt kavramının, günümüzdeki hali, geçmişle bağlantısı, farkları, analog, dijital kayıt çekişmesinin son hali, tercih sebepleri de araştırılacak ve yanıtlanmaya çalışılacaktır. Yaşadığımız baş döndürücü teknolojik fırtınanın, en son ikramlarından biri de sosyal medyadır. Bilgisayarlar, cep telefonları, tabletler, internet ve uygulamaları, imkansız olanaklı kıldığı için, beklentiler de o oranda yükselmektedir. Fiziki şartların ortadan kalkmaya başladığı ya da birçok seçeneğin teknolojiyle sunulduğu ortamda, 1950'ler, 1960'lar, 1970'ler, 1980'lere ait müzikler ve kayıt kaliteleri de sorgulanacaktır. Eskinin yerine yeniyi tercih edenler olduğu kadar hem eskiyi hem de yeniyi kabul eden her seviyeden müzik insanlarına da rastlıyoruz. Bunun da değerlendirmemize dahil olması için, gerekli planlama yapılacaktır. Yeni nesillerle, geçmiş arasındaki kültürel bağın kurulabilmesinde, dijital platformların rolünün de incelenmesi amaçlanmaktadır. Teknolojinin, internetin, dijitalin bu kadar ön alması sonucunda bambaşka bir ortamı

yaşıyor dünya. Günümüzde de müzikleriyle var olan, yıllara, yüzyıllara meydan okuyan ürünlerini, geçmişte yaratmış birçok müzik insanı var. "Peki, bilgisayar ve teknoloji neyi değiştirdi?". "Yeni ürünler yapay mı?" gibi sorulara da yanıt aranmaya çalışılacaktır. Son yılların en popüler alanlarından biri olmasıyla ilgili hakkında yorumlar yapılan "Yapay Zekâ" da ilgi alanımızda olacaktır. Ayrıca, müzik paydaşlarının müziğe, dijital, teknolojiye yapabilecekleri katkıların içeriği de öğrenilecektir. Derinlemesine sorular hazırlanırken ve sorulma aşamasında müziğin her alanından profesyonellerle konuşulmaya çalışılacaktır. Bu arada tüketici konumundaki, sokaktaki vatandaşla da iletişime geçilerek, anket uygulaması yapılması düşünülmektedir. Tezin Araştırma Soruları ve Anket Soruları başlıkları altında 2 bölüm olarak sorular hazırlanmıştır. Ancak profesyonellerin de birer tüketici olduğu dikkate alınarak, anket yapılmamıştır. Müzik sektörünün önemli şahsiyetleri, derinlemesine sorduğumuz sorularda, samimi, doyurucu yanıtlarıyla sorularımızı cevaplamışlardır.

1.4. Tanımlar

Dünyanın neresinde, hangi ülkesinde olursa olsun, müzikte sayısız değişiklikler yaşanabiliyor. Çok çeşitli kültürlere, milletlere, ülkelere ait müzik türleri, insanlığın, dünyanın karşılaştığı, buluşlara, yeniliklere, farklılıklara vb. kavramlara göre şekil değiştirebiliyor. Teknolojik, elektronik bir buluş olan bilgisayarın, müzik, bağlantılı alanlar, kültür ve sanat üzerindeki etkisinin ne boyutta olduğu araştırılacaktır. Bu etkinin sadece duyumlardan ibaret olmadığı, maddi, manevi bir esinti yarattığı da bilinen bir gerçektir. Soyut görünen bu kavramın somutlaştırılması için bilinen veya bilinmeyen örnekler üzerinden tanıtlama yapılacaktır. Bu bölümde ayrıca, müzik, dijital müzik, müzik aktarım ve okuma araçları ile ilgili tanımlar paylaşılacaktır.

Müziğin tanımlamakta yarar vardır. Müzik evrensel dildir. İnsanlığın ortak sesidir. Yunanca kökenli bir kelimedir. Yunancada "m-o-u-s-a" diye "peri" anlamına gelen bir kelime vardır. Yunancanın özelliklerinden biri olan kelimenin sonuna gelen -ike ve -ika takılarıdır. Eklendiği kelimeye konuşulan dil anlamını kazandıran bu ekle Italika (İtalyanca), Elenika (Yunanca) an-

lamlarına kavuşmaktadır. Peri anlamına gelen Mousa ya da Musa'ya "-ike" takısı eklendiğinde yani perilerin konuştuğu dil manasını taşıyan "musike" kelimesi doğmuştur. Müzik bir sanat ve aynı zamanda da bilim dalıdır.

Müzik, başlangıç sürecinden bu yana sanatın ayrılmaz bir parçasıdır. Gösterdiği gelişimle beraber, tarihte müzikal iletişimin müzik sanatına soluk aldırıldığı üç köklü aşaması vardır. Bunlardan birincisi, yalın bir nota yazısı özelliğindeki "müzik yazısının" kullanılmaya başlanmasıdır (Antik Yunan Uygarlığı'nda M.Ö. 6. yüzyıl). İkincisi, müzik yazısının çoğaltılmasını ve notaların çok sayıda müzikçiye iletilmesini sağlayan "nota basımıdır" (15. yüzyıl). Üçüncüsü ise, sesleri kaydederek geniş yığınlara ileten gramofon, radyo gibi teknolojik icatlarıdır (19. yüzyıl sonu).

Coğrafi, tarihi, toplumsal, demografik, kıtasal, kültürel, politik değişkenlere, yaklaşımlara göre müzik tanımları da değişkenlik gösterebilmektedir. Özellikle son yıllarda günümüz popüler müzikleri arasındaki alışveriş, iş birliği, teknolojik, bilimsel gelişmeler ışığında, hormonlu bir yapıya sahip olmuş ve ortak tanımlama yapma şansı iyice azalmaya başlamıştır. İnternet ve teknoloji yoluyla küçülen ve ülke sınırlarının yavaş yavaş yok olmaya başladığı dünyamızda, erişim kolaylığı nedeniyle, insanların artık yerel ve etnik müziklere ulaşmaları mümkün hale gelmiştir. Bu, müziğin güncellenmiş haliyle, tarifinin yapılmasını güçleştiren unsurlardan biridir. Yine de geniş açıdan bakışla yapılan değerlendirmeler sonucunda, ortak paydaya sahip müzik tanımları da bulunmaktadır.

Bu bilgiler ışığında, müzik tanımlarına bir göz atalım. En genel boyutuyla, "duygu, düşünce ve imgeleri tek sesli ya da çoksesli anlatma sanatına müzik denir" olarak ifade edilmektedir. Bir başka tanımda ise şu şekilde anlatılmıştır; "sesin biçim ve anlamlı titreşimler kazanmış halidir". Tanımlamalar çoğaldıkça kelime zenginliği işin içine girmekte ve türevsel başka ifadeler de oluşmaktadır. Mesela, "sesin ve sessizliğin belirli bir zaman aralığında ifade edildiği sanatsal bir formdur" şeklinde de açıklanmıştır.

Yaşadığımız Dijital Teknoloji Çağı'nda, müzik kavramı doğal olarak tarz, tavır, görünüm ve

şekil değiştirmiştir. Aslında müziğin var olan iskelet yapısı aynı durmaktadır. Notalarda bir değişiklik bulunmamaktadır. Üzerine giydirilmeye çalışılan elbise, pantolon, ceket, etek, gömlek vb. gibi giysilerin renklerinin, çeşitlerinin ahenk içinde olmasına çalışılmaktadır. Tabi bu, göreceli bir kavramdır. Her bir insan, ayrı zevklere ve renklere gönül vermektedir. Bu nedenle "bu güzel, bu iyi, müthiş, çok berbat, kötü, vb." gibi açıklamalar sadece belirli bir grubu, zümreyi, ahaliyi memnun veya mutsuz edecektir. Sütün renginin beyaz, suyun renksiz olması gibi kesin ifadeler kullanmamız mümkün görünmemektedir. Ancak yeni teknolojinin farklı bir ortam yarattığı, kendine ait bir kurgusunun ve matematiğinin, dinamiklerinin, kurallarının, estetiğinin olduğu da yadsınamaz bir gerçektir.

Müziğin ilerleyişinde ya da gösterdiği çeşitlilikte, teknolojik gelişmelerin katkısı incelenmeye değerdir. 1857'de ilk kayıt cihazı olarak bilinen Phonograph'ın ortaya çıkışından, günümüz müzik teknolojilerine kadar uzanan süreçte, yaklaşık iki yüzyıl boyunca müzik, kendisini geliştirecek her yeni olguyu dikkate alarak, alanına kazandırmayı başarabilmiştir. Müzik eğitimi alanında da kendini gösteren teknoloji, bu anlayışa yeni bir bakış açısı kazandırmıştır. Müzik eğitiminde teknolojiyle birlikte kullanıma sunulan araçlar, "(...) müzik müfredatına teknolojiyi, oldukça pratik bir biçimde getirir; müzik öğrencilerine genişletilmiş bir eğitim sağlar ve 21.yüzyılın müzik dünyasına adım atabilmeleri için onlara farklı araçlar sunar".

2. DİJİTAL MÜZİK NEDİR?

21. yüzyılın sanat dünyası, fizik, kimya, optik, elektronik gibi giderek gelişen teknolojiler ile etkileşime girmiş, internet sanatı, yazılım sanatı vb. yeni biçimlerin, multimedya vb. katışık ve karışık tekniklerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Günümüzde teknolojiye ve bilgisayara yakınlık duyan sanatçının çalışma alanının sınırlarını genişletmiş, algılayışını, düşünce yapısını ve davranışını değiştirmiştir. Daha önceki çağlarda teknolojik gelişmelerin sanatsal yaratıyı bu kadar doğrudan ve derinden etkilediğini söylemek mümkün değildir (Sağlamtimur, 2010, s. 214).

Teknolojik devrimlerle beraber hayatımıza giren dijitalleşmenin, tam ve koşulsuz desteğiyle, gösterilen gayretler sonucunda, yaşanan teknolojik gelişmeler, müziği de fazlasıyla etkilemiştir. Sağlamış olduğu hareket, yayılım, çabuk bir şekilde ulaşım ve tüketim ilk başlarda hoş karşılanırsa da ilerleyen zaman dilimlerinde bazı sıkıntıları beraberinde getirmiştir. Bunlar hem üretici, dağıtım, hem de tüketiciler için ayrı başlıklar altında değerlendirilmesi gereken konular olarak gündem yaratmıştır. Oluşum, yapım ve dağıtım safhalarını incelediğimizde, analog hali veya geleneksel tarzdaki işleyişi ile alakalı olarak göze çarpanlar şunlardır. Müzik endüstrisinin doğrudan ve dolaylı etkilediği kişi ve kuruluşlar vardır. Şarkıcı, müzisyen, söz yazarı, besteci, prodüktör, tonmayster müziğin nasıl oluşturulması gerektiği, kayıt, yorum, sunum, kıyafet gibi estetik ve teknik tarafı ile ilgilenir. Burada duyulması gereken kaygı, gösterilmesi gereken özen ve ihtimam oldukça önem arz etmektedir. Yapılan bir araştırmanın yansıması şöyledir.

Müzik sektörüne yönelik yaptığı araştırmalarla bilinen IFPI'nın 2018 tarihli Küresel Müzik Raporu'na göre, dijital teknolojilerle müzik sektöründe büyüme yaşanıyor. Yayınlanan rapora göre, müzik sektöründeki gelirler, 10 yıllık düşüşün ardından son 3 yıldır yükselişe geçti. Özellikle Spotify, Apple Music gibi online müzik akış servislerindeki 176 milyon ücretli abone, yaşanan bu büyümede büyük bir paya sahip oldu (Kesayak, 2019, s. 1).

Yapımcı, yapım şirketleri, plak firmaları ortaya çıkan müzik ürününün albüm, tekli (single), video klip haline getiren ve somut bir şekil almasını sağlayan ekiptir. Yapımın pazarlama, dağıtım ve sanatseverlere ulaştırılması bacağı ise başka bir grup tarafından yürütülmektedir. Aslında müzik, bir arada ama farklı sorumluluk alanlarından sektör çalışanlarının ortak paydasıdır. Bu durum artık azalsa da yine varlığını sürdürmektedir. Bu fiziki satışlar için artık denenmiş bir sistemdir ve başarılıdır.

Bir başka ifade de ise, şöyle bahsedilmektedir. Üreticiler, aracı şirketlerden daha az kazanıyor. Sektörde elde edilen toplam gelir artsa da bu durum üreticilere pek yansımada. Müzik sektöründeki gelir dağılımını inceleyen Citigroup'un 2017 tarihli bir

raporuna göre, elde edilen gelirin büyük bölümünü üreticilerden daha çok, sektördeki aracı şirketler elde etti (Kesayak, 2019, s 1).

2.1. Dijital Müzik ve Telif

Dijital müziği ele aldığımızda, en başta telif sorunu karşımıza çıkmaktadır. Kolay erişim, ürün gamının genişliği, kalitesi, ucuzluğu, teknolojik aletlerin portatif boyutları sebebiyle yanımızda taşıma, dinleme keyfiyetine sahip olmamız, büyük kolaylık, rahatlık ve konfor sağlamıştır. Ancak müziğe ücretsiz ulaşmak, ulaşabilmek, baş döndürücü bir hızla hemen hemen her gün yaşadığımız elektronik, dijital, teknolojik yenilikler, buluşlar sayesinde, farklı bir kültür iklimi yaşanıyor dünyada. Kendisi küçük ama teknik depolama kapasitesi çok yüksek ve taşınabilir belleklere (genişliğine bağlı olarak) binlerce kültür, sanat ürününü kaydedebilme olanağı tüketici için olumlu bir durum yaratsa da üretici, yorumcu, yapımcı için türlü olumsuzlukları beraberinde getirebilmektedir. Prodüksiyon şirketlerinin, plak firmalarının etkisi her zaman hissedilir ve sektördeki yerleri de bellidir. Ürünler bahsi geçen kuruluşlar marifetiyle hem klasik yani fiziki olarak hem de dijital olarak piyasaya sunulmaktadır. Dijitaldeki platformlara üye olma şartı, harcanan paranın doğrudan emek gruplarına gitmesini sağlar. Fakat müzik ürünleri, şarkılar başka ortamlardan ele geçirilip, internet üzerinden sağlanan dönüştürücülerle dinlenebilir duruma getirildiğinde, işin farklı bir yönü ortaya çıkmaktadır. Sanat ürünlerinin, meslek erbaplarının, sanatkarların, plak, yapım, prodüksiyon şirketlerinin, kısacası sanatın ve sanatçının bir numaralı düşmanı "Korsan Ürün" gerçeğiyle karşılaşırız. Korsan ürün emek hırsızlığıdır. Bu da işin müzik tarafında bulunan paydaşları olan besteci, söz yazarı, şarkıcı, grup, plakçı, müzisyen vb. için mağduriyet anlamı taşımaktadır. Kaybolan ve gasp edilen, önce emek, zaman, alın teri, fikir ve sonunda da tabii olarak, paradır.

Ayrıntılı ve çeşitli işlemlerden, yapım aşamalarından ve filtrelerden geçirildikten sonra dijital hale getirilen müzik ürünleri, platformlar eliyle milyonlarca hatta milyarlarca insana ulaşmaktadır. Satın alma olanakları bollasıp, alanlar çoğaldıkça, ucuzladıkça, kalitesi arttıkça, fiziki satıştan, dijital müziğe geçişin faydaları, tüm sektöre

rahat nefes aldırır duruma gelmektedir. MP3, MPEG (sıkıştırılmış ses dosyaları) gibi buluşlar artık son derece konforlu bir sunum ile dinleyenlerle buluşmaktadır. Tezgahlardaki korsan kopya CD ler üzerinden, haksız kazanç sağlama durumu devam ettiğinden, fiziki satışlara olumsuz yansımaları yine olabilmektedir. Korsanla mücadele, başta sanat insanlarının olmak üzere, bütün dünyanın en mühim sorunlarından biridir.

Bu arada teknolojik buluşlar da müziğin manevra kabiliyetine katkıda bulunmuştur. Teknoloji, artık yaşamımızın her evresinde vazgeçemediğimiz bir olgu haline gelmiş ve bununla birlikte teknolojik gelişimin en büyük ürünlerinden biri olarak kabul edilen bilgisayar, hayatımızın olmazsa olmazı haline almıştır (Parasız ve Aras, 2012).

Bilgisayarın internetle birlikte yaygın olarak kullanılması neticesinde, doğru orantılı bir şekilde dünyanın gündemine girmiş ve insan hayatına dahil olmuştur.

Geçmişten günümüze gösterdiği ve göstermekte olduğu gelişimle teknoloji; “üretim süreçlerinde, hazır bilgilerin işlenerek yeni bilgilerin üretilmesi ve uygulanması sürecidir” (Günay ve Özdemir, 2006, s. 16). Bu sürecin gösterdiği hızlı gelişim, yaşamımızın her alanında fark edilebilir bir etki ve kolaylık sağlamaya başlamıştır (Parasız ve Aras, 2012).

2.2. Dijital Müzik ve Platformlar

Bilgisayar, 1990'lı yıllardan itibaren daha çok kapımızı çalan ve her yerden dahil olduğu hayatımızın bir parçası olmuştur. Bu nedenle, kısa sürede müptelası olmamız sürpriz sayılmamalıdır. 1991 yılında MP3, 1997'de Online Müzik Erişimi, 1998'de MP3 indirilen ilk müzik sitesi olan Emusic, 2001'de Dijital Müzik Kütüphanesi IPOD, 2003'de de ITUNES, eğlence yaşantımızın önemli bir unsuru haline gelmiştir. 2003 yılından itibaren kanuni yoldan müzik satışları ile başlayan süreç, 2009'da Spotify Dijital Müzik Platformu'nun bilgisayar, tablet, cep telefonu uygulamalarıyla artık her an, her yerde bakış açısıyla, başka bir anlam ve boyut kazanmıştır.

Dijital sanat, bilgisayar destekli bir sanat formu-

dur. Dijital sanat, bilgisayar sanatı ya da bilgisayarlı sanat olarak da isimlendirilmesine rağmen, bu terimler kapsamı tam olarak karşılamamakta, ancak bilgisayar, dijital sanat içerisinde çok önemli bir yere sahip bulunmaktadır. Dijital sanat denildiğinde karşımıza, çok geniş bir çalışma alanını ve süreci kapsayan bir kavram çıkmaktadır. Bilgisayar teknolojilerinin kullanıldığı ilk grafik düzenlemelerden, geleneksel sanat formlarının (fotoğraf, heykel, resim vb.) sınırlarının genişletilmesi, yeniden üretilmesi, kopyalanması, çoğaltımı ve arşivlenmesi için kullanılmasına; günümüz mühendislik inşası, etkileşimli gerçek/sanal ortamlara ya da yapay zekanın gelişim sürecini ve sonuçlarını ortaya koymaya yönelik projelere dek, neredeyse bütün çalışmalar, dijital sanat başlığı altında tanımlanmaktadır (Çuhacı, 2009, s. 1). Bilgisayar, dijital sanat üretiminde geleneksel anlamda bir yardımcı araçtan, vazgeçilmez bir ortak yaratıcı konumuna kadar uzanmaktadır. Bu bağlamda, dijital sanat içerisinde bilgisayar, sadece ifadeyi somut bir şekilde anlatmakta kullanılan, bir ressam için tuval, fırça veya boya gibi bir yardımcı araç değil, aynı zamanda üretim sürecine ortak olan bir yaratıcı konumuna ulaşmıştır (Sağlamtimur, 2010, s. 217).

Citigroup raporundaki verilere göre, sektörde elde edilen 43 milyar dolarlık gelirin, yalnızca yüzde 12'si sanatçılara, yani üreticilere gitti. Yaklaşık 5 milyar dolara denk gelen bu gelirden, sanatçıların katıldığı konserler ve turneler de yer aldı. Sanatçıların elde ettiği gelirin, sektöre göre daha az olmasının arkasındaki neden olarak ise, online müzik akış servislerinin sanatçılara yaptığı ödeme miktarının düşük olması gösteriliyor (Kesayak, 2019, s. 1).

IPOD cihazının özellikleri, daha sonra piyasaya sunulan IPHONE marka cep telefonları ve her yıl yapılan yeni model tanıtımı ile beraber, teknolojik bir gösteriye dönmüş durumdadır. Piyasanın nabzını ve belli yüzdelerini ellerinde tutan, Apple, Samsung, Huawei, LG gibi markalar, sırf müzikte değil, video ve fotoğrafta da iddialı duruma gelmiştir. Klasik fotoğraf makineleri ile film ve video çeken kameraların neredeyse tüm özellikleri, küçük bir kasa içinde, cep telefonu, tablet gibi taşınabilir bir cihazla ve uygun fiyatıyla piyasaya sunulmuştur.

Birbirlerine olan üstünlüklerini reklam kampanyaları ile adeta, ait oldukları ülkelerin teknolojik savaşlarının bir parçası haline getiren firmaların yapacakları hamleler de merakla beklenir olmuş durumdadır.

2.3. Müzik Aktarım ve Okuma Araçları ve Gelişim Süreci

2.3.1. Gramofon

1887'de Alman bilim adamı Emile Berliner, 1877'de Thomas Alva Edison'un bulduğu fonografı geliştirmiş ve fonografin gelişmiş şekli olarak ortaya çıkan bu yeni cihaza, gramofon ismini vermiştir. "Edison ve Berliner, 19. Yüzyılın son yıllarında ilk kayıt cihazlarını geliştirdiklerinde, ellerinde neredeyse hiç elektronik cihaz yoktu" (Rumsey ve McCormick, 1994, s. 36). Edison'un fonograf, Berliner'in ise gramofon üzerinde çalışarak buldukları "basit yapılı sesi yeniden ortaya çıkarma eylemi ile başlayıp, günümüze kadar gelen oluşumların teknolojik gelişim sürecine baktığımızda, inanılmaz bir şekilde ilerleme görülmektedir (Parasız ve Aras, 2012).

Gramofonun gelişmiş hali olan pikapların (Turntable, Record Player olarak İngilizcede ifade edilen) daha fazla özelliğe ve imkana sahip olması sonucunda, dünyada plak satışları da o oranda artış göstermiştir.

2.3.2. Pikap

Elektrik ya da pille çalışan, plak dinlemekte kullanılan araç. Pikap, plâk üzerine kaydedilen ses bilgisini işitilebilir hâle getirir. Pikap temel olarak bir döner tabla, plâk üzerindeki izleri izleyerek titreşen bir iğneli bir kol ve bu titreşimlerin elektrik sinyallerine dönüştürüldüğü bir okuma kafasından oluşur. Pikabın döner tablası, bir elektrik motoru tarafından sabit bir hızla döndürülür. Tablanın dönüş hızı devir olarak standartlaştırılmıştır: 162/3, 331/3, 45 ve 78 devir. Bunlardan yalnızca ikisi çok yaygın olarak kullanılmaktadır. Bunlar; 331/3 dev/dk ve 45 dev/dk'dır.

Böyle bir teknik devrimin bazı fenomenleri de mutlaka ortaya çıkmalı mantığından yola çıkan elektronik firmaları, hizmeti daha yaygın hale getirmek amacıyla, eğlence dünyasına ve

geniş kitlelere bazı ürünler sundular. Markalar piyasada daha çok cihazların isimleri ile anılır oldu. Örneğin, Technics 1969 yılında Direct Drive, doğrudan sürücülü SP-10 modelini piyasaya çıkartmıştı. Bu, kendi alanında bir ilkti. Plağın üzerinde döndüğü tabla, gücünü doğrudan motordan alarak dönmekteydi. Klasik anlayıştaki pikaplar ise, belt drive yani (kayıslı) lastikli modellerdi. Bunlarda tabla ile motor arasında pikap lastiği olurdu ve dönüşü o sağlardı. Zamanla, sıcak, soğuk farklarından, yıpranmadan kaynaklı lastik eskimesi durumunda, plak çalınırken dönüş devrini tam alamayan tabla, bozuk ses vermeye başlardı. Ancak, direct drive sistemlerde motora bir şey olmadığı takdirde, pikap sorunsuz bir şekilde çalışmaktadır. Direct Drive mi yoksa Belt Drive mi daha iyidir sorusu sıkça sorulmaktadır. Bunun net ve kesin bir cevabı bulunmamaktadır. Tamamen görecelidir. Tercihler, insandan insana, kullanıcıdan kullanıcıya değişiklik göstermektedir. Ancak unutulmamalıdır ki, bazı markalar hala Direct Drive tarzında pikap üretmemektedirler. Technics markasının MK 1200 ve 1210 model plak çalarları, günümüzde de hala efsane kategorisindedir. Technics, ilk kez 1969'da piyasaya sunduğu SP-10 modelini günümüz teknolojisiyle güncelleyerek, destekleyerek geçtiğimiz yıl yeniden teknoloji fuarlarında sergiledi. Astronomik fiyatı ile de hakkında çok konuşulan ve yorumlar yapılan, bu pikabın satış ücreti 10.000 \$ Amerikan Doları, yani yaklaşık 150.000 TL. (Yüzellibin TL.) idi.

2.3.3. Kaset, Kasetçalar ve Walkman

Kaset (Cassette) kelimesi Fransızca kökenlidir. "Küçük Kutu" anlamına gelir. 1962 yılında icat eden, 1963 yılında da piyasaya süren Hollandalı elektronik firması Philips, bu konularda lider şirkettir. Bilim insanlarının sesin depolanması için yaptığı araştırmalar, çalışmalar sonucunda icat edilen kasetin, bu kadar popüler olacağı kimse tarafından öngörülmemişti. Üzerinde yürütülen yoğun mesailer neticesinde üretimi gerçekleşen kasetin, ses kaydı yapması, yazı makineleriyle uyumlu bir şekilde çalışması, ucuz ve taşınabilir kayıt cihazlarında kullanılması amacıyla üretildiği açıklanmıştır.

Hemen gelişme gösteren, popüler olan, yaygınlaşan kaset, orta derecede kayıt fırsatı tanıdığı

için kompakt kaset (compact cassette) olarak da adlandırılmıştır. Ancak, kaset kısa adıyla tanınmış ve yayılmıştır. 1964 yılında okyanusu aşarak Amerika Birleşik Devletleri'nde de kullanılmaya başlamıştır. Piyasaya çıkışından yaklaşık 8 yıl sonra evlerde, arabalarda kasetçalarının boy göstermesiyle müziğin, medyanın, bilimin, eğitimin başrol oyuncusu olmuştur.

Aslında her şey, Japon Sony Elektronik Firması'nın 40 yıl önce geliştirdiği ve "Walkman" adını verdiği kasetçaları piyasaya çıkaracağını duyurmasıyla, farklı bir boyut kazandı. Artık insan müziğini istediği yere götürebilecekti. Yani sanatta "Mobilite" kavramıyla tanışmış olduk. Çeşitli aparatları ile birlikte kemerimize, boynumuza takabildiğimiz bu teknoloji harikası, devrim niteliğinde bir buluştu.

2.3.4. CD ve CD Çalar

Sonrasında bunu plak türevi olarak nitelenen CD'ler aldı. 1970'li yıllarda çeşitli teknoloji ve bilim dergilerinde hakkında haberler çıkan bu teknolojik icat, dünyada hemen kabul gördü. 33, 45 ve 78'lik devirli plakları, neredeyse yüzyıldır eğlence hayatımızda bulunan bu dostu, insanlar çoğunlukla terk etti. 1980'li yıllarda ülkemizdeki son plak fabrikası da kapandı. Dünyada da benzer uygulamalar vardı. Plak fabrikaları kapanmasa bile, yeni ve şımarık çocuk, ürün olarak nitelenen CD'ler karşılıklı sevgi ve ilgi gördü. Artık evlere, işyerlerine CD çalarlar alınmaya başlamıştı. Dijital müziğin yeni adresi ve cihazı CD çalarlar, peynir, ekmeğe gibi satılmaya başlandı. 1980'lerin ortasından itibaren büyük müzik mağazalarında, plak bölümleri iyice küçülmüştü. Plak, nostaljik bir ürün olarak görülürken, benzer, az ilgi gören veya meraklısı için hazırlanan eşyaların bulunduğu köşelerin, bir parçası haline gelmişti. Müzik-severler, özellikle de plak meraklıları, artık gelen her teknoloji haberinde plaktan izler arar hale geldiler. Böyle bir haber başlığını da paylaşalım.

Yüksek çözünürlüklü plaklar geliyor.

"Avusturyalı bir girişimci olan Rebeat, bu akımı perçinlemek ve plakların geri dönmesini sağlamak için "yüksek çözünürlüklü plak" ismini verdiği yeni bir plak teknolojisi geliştirdi.

Dijital ses çevirme ve lazer işleme teknolojileriyle

le geliştirilen yeni nesil plaklar, girişimin 2016 yılında patentlediği, '3B tabanlı topografik haritalama ve lazer kayıt teknolojilerine' dayanıyor. Patente göre, bu yöntem plakların üretim sürecini yüzde 60 kısaltıyor.

Girişimin kurucusu Güntel Loibl, HD plak projeleri için 5 milyon dolar yatırım aldıklarını ve 600 bin dolar değerindeki lazer sistemleriyle ilk etapta beş HD plak geliştirmeyi planladıklarını açıkladı.

Loibl'e göre, HD plaklar geleneksel plaklara kıyasla daha doğal, daha yüksek sesli, daha kaliteli ve daha uzun çalma sürelerine sahipler.

Rebeat ilk plaklarını bu yılın ekim ayında düzenlenecek olan Making Vinyl konferansında tanıtmak ve sekiz aylık bir son rötuş sürecinin ardından 2019 yazında ilk HD plakları satışa sunmayı planlıyor (Habertürk, 2018).

Baş döndürücü teknolojik çılgınlık, böyle haberlerle karşılaşmalarımızı sıklaştıracığa benziyor.

2.3.5. Juke Box

Bunu, içinde kasetçalar, pikap ve radyonun bulunduğu müzik dolapları ile kendinden amfili (örneğin Dual marka) bağımsız pikapların evlerde, iş yerlerinde ve kültür, sanat mekanlarında yer almaları takip etti. Hatta, bazı eğlence mekanları, diskotekler, müzikholler, gazinolar ve lüks restoranlarda, Juke Box, Music Box ismi verilen ve size istediğiniz plağı dinleme olanağı sunan, daha profesyonel müzik çalarlar da yer almaya başlamıştı. Para ya da para karşılığında, kendine ait bir jeton sayesinde çalışan bu eğlence aracında, insanlar sıraya girerek sevdikleriyle, arkadaşlarıyla, eşleriyle, müzik pistinde eğlencenin tadını çıkartıyorlardı. Hatta, hala Amerika Birleşik Devletleri başta olmak üzere bazı ülkelerde, nostalji meraklıları için bu tarz eğlence mekanlarına ve buralarda da Juke Box'lara rastlanmaktadır. Aynı tarzda Juke Box ve müzik dolabı şeklinde çalışan bu aletler günümüzde, artık CD çalarlara dönüşmüş durumdadır. 1970'lerden sonra da teknik kapasitesi daha gelişmiş olan müzik setleri, compact veya deck cihaz tipleriyle evlerimizde, bazı ünlü restoranlar, kafeler, gece kulüpleri, özel mekanlar ve diskoteklerde kullanılır hale geldi.

2.3.6. Video Kasetler ve Video Oynatıcı

Görüntülerin 8mm.lik film şeritlerinden, video teyplere dolmaya başladığı 1980'lerde, Betamax, VHS türündeki video kaset çeşitleri de elden ele dolaşıyordu.

2.3.7. DVD, Blu-ray ve Oynatıcıları

Bu ürünlerin de ömrü çok uzun olmadı ve DVD hayatımıza girdi. Artık dijital teknoloji ve ürünleri yayılımına hız vermişti. Sessiz, sedasız teknolojik devrimler arda ardına yaşıyordu. Özellikle şehir insanları başta olmak üzere, neredeyse her kesimden insan için, bu yenilikler, haberler, teknolojik devrim demektir. Bu etki uzun süre devam etti ve insanoğlu tarafından kanıksandı. Artık, CD çalar ve DVD göstericiler, okuyucular, teknik terimler sözlüğümüzde en baş sayfada yerini almıştı. İlk başlarda oldukça pahalı bir şekilde satışa sunulan CD ve DVD'ler ve bunları okuyan cihazlar, teknoloji ilerledikçe, geliştikçe, zamanla ucuzlayarak, çok daha makul ve tüketicilerin rahatça satın alabileceği uygun seviyelere indi. Sonrasında süratini arttıran bilim insanları, teknolojik standartları iş, eğlence, sanat, popüler kültür, spor, moda, medya, bilim ve daha akla gelebilecek birçok alanda dahil olmak üzere, kullanıcıların dikkatine ve hizmetine sundu.

3. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Yöntemimizin çerçevesini, araştırma modeli, evren ve örneklem, veriler ve bunların toplanması ile verilerin çözümlenmesine ve yorumlanmasına ait bilgiler çizmektir. Daha önce çok fazla ilgi görmediği ve tecrübenin de yardımı ile ilgilenenlere ışık tutacağı inancıyla yapılan bu çalışma adım adım gidilerek hazırlanmıştır. Yeni, bilimsel, sektöre ait, akademik bilgilere ulaşıldıkça da güncellemesine özen gösterilmiştir. Çalışmada, elde edilecek verilerin, bilgilerin, görselin, ulaşılabilecek kaynağın kişisel deneyimle birleştirilmesi ile daha sağlıklı sonuçlar alınması hedeflenmiştir. Teknolojik gelişmelerin baş döndürücü hızda yol aldığı dikkate alındığında, bilgi kaynakları, verilerin tazeliği, bunların korunması, yenilenmesi her zaman bize rehberlik etmiştir. Konumuza katkı sağlayacak müziğin paydaşları ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Müzik alanının profesyonellerinin birer dinleyici, izleyici oldukları gerçeği de göz önüne

alınmıştır. Hazırlanan hem profesyonel hem de basit içerikli soruların sorulacağı hedef kitlenin belirlenmesinde, ulaşılabilirlik, yüz yüze görüşme planlanmış ve gerçekleştirilmiştir.

4. DİJİTAL TEKNOLOJİ ÇAĞINDA MÜZİK

Tarihsel süreç içinde değerlendirirsek, hemen hemen her alanda yaşanan gelişmeler, teknolojik hareketlenme, internetin yeni buluş olarak, başrolde yer alması ile dünyada farklı bir düzene geçildi. Dijital Teknoloji Çağı diye adlandırılan bu dönemle birlikte, hız, yapaylık, basit hayat tarzı, duygusuzluk, teknolojik cihazlar, hızlı tüketilen kültür-sanat ürünleri, vefasızlık, tüketim çılgınlığı gibi kavramlar ortaya çıktı. Aslında dünya da çok şaşkıncı. Fakat insanoğlunun hayal gücünü artık dijital yönetiyordu ve her yeri sarıyordu. Müzikte de 1990'lardan başlayarak eskiyi terk etme, yeniyi arama ve yaratma telaşı başlamıştı. Bilgisayar ve internetin olmadığı ev, işyeri, okul, alan, mecra vb. yok gibiydi. Müzik aletlerini, klavyeli çalgıları, orgları o kadar donanımlı üretiyorlardı ki, müzik insanları için çanlar çalmaya başlamıştı. Tek kişilik dev kadrolar teknolojik desteği arkasına alarak, basit, müzikal altyapıdan yoksun, makyajlı sunumlar yapıyordu. Bu elektronik müzik aletlerinin aşırı ilgi görmesinin ardından, müzisyenler yavaş yavaş eski işlerini yapamaz oldular. Çünkü onların çaldığı enstrümanın karşılığı, bilgisayar destekli müzik aletlerinde bulunuyordu ve müzisyen ücretinden kurtularak hem daha hızlı hem de daha çok para kazanılan işlere imza atılıyordu. İnsan sıcaklığı, teknolojik, elektronik soğuklukla yer değiştirmişti. Duygusuz, makine marifetiyle müzikler sunulmuştu. Sonrasında konserlerde de müzisyenleri, vokalistleri, teknik kadroyu daha az görür olduk. Virüs oraya da ulaşmıştı ve bulaşmıştı. Bu yeniliklere rağmen eski analog yapıyı koruyan, korumaya çalışan, yeni uygulamalara, teknolojik çılgınlığa mesafeli yaklaşan, "hiç almayayım" diyen müzik ve sanat insanları da vardı. Ama sayıları gün geçtikçe azalıyor. Çünkü, suyun aksi yönünde kürek çekmekten yoruluyorlar ve maliyetleri karşılamak zorlaşıyor. Sonuçta teknoloji kazandı. İstemeye istemeye yeni düzene ayak uydurmaya çalışmak, az müzisyenle veya müzisyen olma-

dan yapılan kayıtlar vicdanen rahatsızlık verdi. Belli bir süre, bu düzen öyle ya da böyle, ama dijital dünyanın yönetiminde gitti. Gitmeye devam ediyor. Ancak, hangi konuda olursa olsun, insanlar geçmişin tutarlı alışkanlıklarının tadını unutmuyorlar, ancak yeni iş düzenine de uyum sağlamaya çalışarak kabul ediyorlar. Bir de icatlar, buluşlar bizlere ne kadar renkli, iştah kabartan fırsatlar sunsa da klasikler ölmüyor ve unutulmuyor. Son yıllarda yeniden moda haline gelen, ancak günümüzün teknik imkanlarını, yeniliklerini de içinde barındıran pikaplar, plak çalarlar gibi. Hem eskisi gibi plak çalıyor ve nostaljik bir yolculuğa plajın çitirtisi eşliğinde çıkmamızı sağlıyor. Ayrıca bu sesleri bilgisayara, taşınabilir belleğe, CD ve DVD'ye aktarmamızı olanaklı hale getiriyor. Ses bir kez dijital ortama aktarıldı mı, artık oradan, dijital saatinize, telefonunuza kadar her yerde değerlendirme şansına sahip oluyorsunuz. Bu kadar olumlu tarafıyla bahsettiğimiz, ama soğuk yönlerini de ortaya koyduğumuz teknoloji ve dijital ortamdaki müzik, bazen iyi ki var dediğimiz bazen de eskinin naifliğini, kırılğanlığını özlediğimiz bir döngüye girmiş durumda. Bu farkı anlayabilmek için, belli bir yaşın üstünde olmak ve eski ile yenin farklarını hissedecek, görecek bir kültürel alt yapıya sahip olmamız gerekiyor. Yeni nesillerin yakın ya da uzak geçmişin müziğiyle ve müzik türleriyle buluşmasını sağlaması, mukayese fırsatı tanınması açısından değerli bulunduğu hem kullanıcılar hem de müzik otoriteleri tarafından zaman zaman dile getirilmektedir. Eğer işin içinde "korsan" ifadesi yoksa, burada kaybeden taraf yoktur. Talep edenler, arz edenler memnun kalmışlardır. Eskiye unutmadan ama yeniyi de dikkate alarak, müzikseverler tarafından değerlendirmeler yapılırsa, dönemler arasındaki farklar, benzerlikler, çakışan ve çakışmayan noktalar rahatlıkla hissedilmiş olacaktır. Çünkü hayatın daha hızlı akması, nüfus artış hızı ve hareketleri, yaşam süresinin uzaması, sabır kavramının sabırsızlıkla yer değiştirmesi, kullan-at, tüket-bitir, sıradaki gelsin, sıkılmak, internetsiz, cep telefonsuz, bilgisayarsız bir hayatın hayal dahi edilemez hale gelmesi, belki de modern, post-modern müzik, dijital müzik, dijital hayat gibi kavramları, daha iyi analiz etmemiz gerektiğini anlatıyor bizlere. Bazı istatistikler, karasal yani anten üzerinden gerçekleşen radyo yayınlarına

ek olarak, bilgisayar, cep telefonu, tablet üzerinden, radyo, dijital müzik dinleyenlerin oranının azımsanmayacak kadar fazla olduğunu göstermektedir. İnternet üzerinden, indirilen radyo, dijital platform uygulamaları, bu ihtiyaca fazlasıyla cevap vermektedir. Müzik artık tamamen mobil duruma gelmiştir denilebilir. Çünkü 40 yıl önceki "Walkman" icadıyla bunun fitili ateşlenmişti. Aslında istatistiki veriler, yüzdeler özellikle genç nüfusun yeniliklere hemen uyum sağladığını göstermektedir. Yürürken, evde, iş yerinde, sokakta, okulda, spor yaparken (dağda, spor salonunda, sahada), seyahat esnasında (otobüste, trende, vapurda), araba kullanırken, müzik dinlediğini söyleyenlerin sayısı ciddi seviyelere ulaşmıştır. Eskiden kaset, plak ve cd üzerinden dinlerken, kendisi, kabı, yani fiziki büyüklüğü yer tutan müzik, şimdi artık dijital teknoloji sayesinde cep telefonu, bilgisayar ve tabletlere girecek kadar küçülmüş durumdadır. Bu platformlardan, kaynaklardan, ucuz, hızlı, telif, yayın hakkı gibi bütün işlemlerin karşılığını da maddi olarak vererek konforlu bir şekilde, rahatlıkla müzik hizmetini alabiliyoruz. Kendi listemizi yapabiliyoruz. Beğenmediğimizi silebiliyor, yeni bir liste şarkısını, klasik mertebesine ulaşmış bir başka müzik parçasını da ekleyebilme rahatlığına, kısaca o listeyi zenginleştirebiliyor olma ve kendimiz için en iyiye getirebilme şansına sahip olabiliyoruz. Bunlara ek olarak, uygulamaları her açtığımızda, başka başka yeni ve/veya eski müzik parçalarına da erişim hakkımız olabiliyor. Çok pratik hale gelen bu uygulamalar, harici bellekler sayesinde, fiziki ağırlık hissetmeden, herkesin işine yarar hale geldi. Bu da teknoloji ve dijitalin önemli kazançlarından biridir.

Müziğin, dünya ve insan için bir ihtiyaç olduğu gerçeği, çok geniş kabul gören bir düşüncedir. Doğadaki seslerin bir uyum içinde olması ya da olmaması her zaman ilgi çekmiştir. Bunların kimi notaya dökülebilen, kimi ise doğaçlama (emprovize) diye nitelenen, tamamen o andaki duygularla oluşan müziklerdir. Bir büyük şehrin gürültüsü, doğanın sessizliği, denizin hışırtısı ve dalga sesi, araya karışan martı çığlığı, ormandaki ağaçların rüzgarla beraber oluşturduğu uğultu, araba, motosiklet egzozlarının rahatsız edici

sesleri derken örnekler çoğaltılabilir. Bunların hepsinin müzik alt yapısı vardır. Demek ki, bilerek, isteyerek müzik dinlememiş olsak bile, nerede olursak olalım müzik hep bizimledir. Bunu şöyle bir soruyla da dile getirebiliriz; Diyelim ki üniversitede derslikte öğrencilere “Bugün kim müzik dinledi?” diye bir soru yönelttiniz. “Ben dinlemedim” diye yanıt verenler olursa ve siz “Bugün müzik duymayan var mı? diye ikinci bir soru sorduğunuzda, cevaplar “hayır” şeklinde gelecektir. Hayatın içinde, kentlisi, köylüsü, küçük şehirlisi, taşralısı herkes yaşadığı sürece, müzik olarak tanımlanan sesleri duyar. Müzik, insanın psikolojisini de olumlu veya olumsuz etkileyen bir gerçektir. Hayatımızdaki inişler, çıkışlar, mutluluklar, hüznünler, dertler, tasalar, yenilikler, değişiklikler, mezuniyetler, evlilikler, doğumlar, kısacası hemen hemen her şeyin yanında yardımcımızdır müzik. Her çeşidiyle, her zevke, her toplum kesimine, eğitilmiş, eğitimsiz, zengine, yoksula, her kıtadaki, coğrafi yerlerdeki insanların tamamına göre bir müzik türü ve çeşidi vardır. Bunu kullanmayı bilen ve her alana uyarlamayı bilen profesyonellerin yaptığı prodüksiyonlar takdiri hak etmektedir. Mesela bunlara, spor müsabakalarında, dini törenlerde, genel ve yerel seçim kampanyalarında, bilim sunumlarında, özel etkinliklerde, radyo, televizyon yayınlarında, internet uygulamalarında, teknolojik ürünlerin her yıl yapılagelen yeni cihaz tanıtımlarında, kendine hayran bırakan Oscar ve Grammy Müzik Ödülleri organizasyonlarında şahit oluyoruz. Müziğin gücünü, tamamlayıcı rolünü, asaletini ve ne kadar gerekli bir sanat ve bilim dalı olduğunu, her örnekte bir kez daha tekrar tekrar yaşıyor ve anlıyoruz.

Politikada da zaman zaman müziğin oldukça etkin olduğunu görüyoruz. Siyaset sahnesinde yer alan, politikacılar, sanat ve bilim insanları ile diğer meslek gruplarından kişilerin, müzik olgusu üzerinden, önemli sayıda partili, sempatan ve seçmene ulaştıkları görülmektedir. Özellikle seçim dönemlerinde bazen sipariş üzerine, bazen de bilinen bir şarkının telif hakkını ya temelli ya da geçici bir süre almaya veya kiralamaya gidildiği herkesin malumudur. Bu hamle yapılırken şarkıcının, bestecinin, söz yazarının, yapımcısının, müzisyenlerinin siyasi kimliği, parti ile genelde uyumlu olmaktadır. Şarkısı, bestesi talep

edilen kişi veya kişilerin, siyasi partiye teklif yaptığı da zaman zaman rastlanan bir durumdur.

Türkiye’de, 20 Ekim 1991 tarihinde yapılan genel seçimlerde, Sezen Aksu’nun Hadi Bakalım şarkısı, sözleri değiştirilerek Anavatan Partisi’nin resmi seçim şarkısı olmuştu. Miting alanlarında, binlerin, yüzbinlerin, milyonların coşkusuna bu tarz destekler, çoğunlukla karşılık bulmuştur.

Politikanın müzik üzerinden aktarımında üç öge önemli rol oynamaktadır. Hangi zaman diliminde söylendiği, kim tarafından söylendiği ve şarkının ulaştığı dinleyici kesimi. Politik müzik, özgül bir bağlamda gerçekleşmektedir. Bu durum, belli bir müzik eserinin, belli bir zaman diliminde, belli bir ortamda gerçekleştirdiği iletişimsel işlev, değişen toplumsal yapı ya da zaman dilimi, politik müziğin niteliksel özelliklerini de değiştirebilir. Bir dönemin en sert müziği diğer kuşak için sıradan ya da anlamsız bir müzik eserine dönüşebilir. Sonuç olarak tarihsel bağlam anlamı belirlemektedir.

2000 yılında Amerika Birleşik Devletleri’nde yapılan 54. Başkanlık seçimini Cumhuriyetçi Parti’nin adayı George W. Bush kazanarak, 43. Başkan olmuştu. Bu kampanyada Demokrat Parti adayı Albert Gore, seçim şarkısıyla da çok dikkat çekmişti. Bu şarkı Amerikalı siyahi kadın şarkıcı Toni Braxton’a aitti. Sözleriyle George W. Bush’u hedef alıyordu. Çünkü özgün adı “He Wasn’t Man Enough” (Yeterli Bir Adam Değildi) ifadesi ile Bush’u doğrudan eleştiren, yetkinliğini tartışmaya açmayı amaçlayan bir şarkıydı. Ancak Bush’un seçilmesini engelleyemedi.

Tüketilen müzik, hayatın akışı içinde var olan kimliğinden, kimi zaman memnun kalmış veya bazı değişikliklerle, türevsel olarak tarzında farklılaşma olmuş, kimi zaman da yeni bir yere doğru kaymıştır. Tabi ki, bu manevraların ana belirleyeni insandır. Tarihsel doku içinde, dünyada gerçekleşen olaylar, meydana gelen büyük savaşlar, sınırların kalkması ve hatırı sayılır yeni sınırların çizilmesi, kaybolan, yıkılan medeniyetler, yeni ülkelerin doğuşu, siyasal, politik, sosyal, askeri, toplumsal gerekçelerle açıklanmaya çalışılmıştır. Bazen makul, mantıklı bulunmuş, bazen de birçok soru işaretinin gölgesinde kalmıştır. Hala netliğe kavuşmayan, izahat bekleyen

yığınla küresel, bölgesel, yerel sorunlar çözüm beklemektedir. Bu kadar farklı, dramatik, trajikomik, kimi zaman ise neşeli, eğlenceli gelişmeler, sanat dalları üzerinde de etkisini göstermiştir. Müzikte de tüketim ile beraber kimlikler, kültürler ve onlara bağlı şekillenen, konumunu belirleyen alt kimlikler (dallar) kendini yeniler.

Riesman, gençliğin, yetişkin olarak ifade edilmesini kabul eden çoğunluk ile, içinde asi ve direniş temalarının kapsamı içinde bulunan azınlık grupları olarak ikiye ayrılabilceğini belirtmektedir. Her zaman küçük olan azınlık gruplarında ortaya konulan direniş aktiviteleri sembolik bir biçim oluşturmaktadır. Bir şarkının tüketimi aynı zamanda dünyada bir varoluşu da simgelemektedir. Bu tüketim, gençlerin başkalarını yargılayıp, başkaları tarafından yargılandıkları bir simge olarak ele alınmaktadır. Willis, iki farklı alt kültürde, motosiklet kullananlar ve hippiler ile ilgili bir çalışma yapmıştır. Bu çalışmanın temel amacı, müzik tercihi ile grup yaşamlarının birbirine ne ölçüde benzediğinin ya da benzemediğinin ortaya çıkarılmasıdır. Rock 'n' Roll dinleyen motosiklet kullanıcıları için seçtikleri müzik, onlara dayatılmayan, onların seçtiği müziği ve gerçek değerdeki şeylere dönmek ve onları yansıtmak için bir diyalektik kapasiteye sahipti.

Diyalektik, Yunanca tartışma sanatı anlamına gelen diyalektik tekhne'den türeyen bir terim olarak, genelde akıl yürütme yoluyla araştırma ve doğrulara ulaşma yöntemidir. Diyalektik kavramı, başlangıçta tartışma sanatı ya da çelişkili yollardan muhataplarını ikna etme sanatı anlamına gelmektedir. Karşıtlıkları kullanarak gerçekleştirilen akıl yürütme biçimidir.

Mesela, bir dönemin Hippilik akımı da kendi müziğini yaratmıştı. 1960'lı yıllarda Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa'daki genç nüfus tarafından benimsenen bu yaşam şekli, toplumdaki genel davranış ilkelerine, var olan düzene bir başkaldırı hareketi olarak ortaya çıkmıştı. Bu görüş tüketime, şiddete, temel kurumlara, uygurlığa, yiyecek, içecek kültürüne vb. kavramlara karşı bir duruşun, kendi içinde tutarlı gençlik hareketi olarak kabul edilen bir akımdır. Önce yerelde başlayan, sonra da kitlesel bir harekete dönüşen Hippilik Kültürü'nde blues ve rock müzik türleri çok sevilmiştir. 1965 yılında, Amerika

Birleşik Devletleri'nin Vietnam'ı işgali ve oraya asker gönderme kararı alınmasının ardından düzenlenen geniş çaplı protesto gösterileri, tüm dünyaya da dalga dalga yayılmıştı. Bu gösteriler bazı ülkelerde kanlı, bazı ülkelerde de daha az şiddet uygulanarak bastırılıyordu. Çaresizlik hissine kapılan ve çözüm arayışına giren genç nüfus, gün geçtikçe destekçi sayısını artırıyordu. Dünyadaki, bu yeni dalgalanmanın başını çeken gençlerin büyük çoğunluğunun, özellikle kapitalist ülkelerde olması, örgütlü yapısı, sembol haline gelen 1968 Gençlik Hareketi diye adlandırılan olayların da adeta habercisi niteliğindedi. Takip eden yıl olan 1969'un ağustos ayında, New York'ta yaklaşık 500.000 kişinin katıldığı ve tarihe geçen Woodstock Müzik Festivali'nde bir araya gelen gençler, sadece müziğe ve dünya barışına odaklandılar. Müzik yine, oyun kurucu ve belirleyici rolünü, gizli bir kahraman olarak perde arkasından oynuyordu. Dünya yine bir kez daha, ama son kez olmadan müzikle rahatlamıştı. Carlos Santana, The Who, Jimi Hendrix, Joan Baez, Jefferson Airplane, Janis Joplin başta olmak üzere, 32 şarkıcı, müzisyen, sanat insanı festivale müzikleriyle damga vurup, tarihteki yerlerini aldılar.

Maalesef, hippilerin en olumsuz yanlarından biri ise, uyuşturucu madde kullanımının yoğun olmasıydı. Müzik ile aralarında kurdukları köpürünün temelinde, hayranı oldukları şarkıcıların, müzisyenlerin de büyük çoğunluğu uyuşturucu müptelasıydı. Bu bir nevi referans noktası gibi algılanıyordu. Hem hippiler hem de müziğin paydaşları birbirlerini bu şekilde buluyorlardı. Aslında aralarındaki parola uyuşturucu gerçeğiydi. Bir yandan dünyadaki kötü gidişe karşı çıkıp, barış, mutluluk, huzur, savaşa ve silaha hayır diyeceksin, diğer yandan da bir başka küresel sorun olan uyuşturucu maddenin esaretiyle yaşayacaksın. Bu tutarsızlık, her zaman Hippili Kültürü'nün bir açmazı olarak cevap beklemiştir. Mesela, yemek alışkanlıklarında genelde vejeteryan tarzını tercih eden bu topluluğun, uyuşturucu maddeye yatkınlığı da hala cevap bekleyen sorular arasındadır.

Lull (2000, s. 46), alt kültürel müzik deneyimini açıklarken, belli bir yaşam tarzı olarak kabul edilen kültüre bir alternatifin oluşturulmasına dikka-

ti çekmektedir. Alt kültürel tarz sadece sanatta değil aynı zamanda olağan davranış biçimlerinde de kendisini göstermektedir. Alt kültür örgütlenmesi genelde müzik ve müzik kaynaklı toplumsallaşma içinde gerçekleşmektedir. Lull'a göre müzik kaynaklı alt kültürler iki temel türe ayrılmaktadır. Genelde etnik müziklerden oluşan estetik alt kültür ya da beğeni alt kültürü. Bu alt kültür müziğinin ticari yanı, cazibesi çok olmadığından radyolarda çalma şansını fazla bulamamaktadır. Bu müzik türünde alternatif biçim ve tempolar ön plana çıkar ve hem yaratıcıları hem de dinleyicileri açısından politik hedefler söz konusu değildir ve anayol kültüründe hayat bulurlar. İkinci kategori, muhalif bir karaktere sahip olan ve içinde punk, heavy metal, rap, reggae'yi barındıran, toplumsal kurumlara, değerlere, uygulamalara karşı örgütlenmiş bir direnci temsil eden alt kültürdür. Bu kategorideki müziğin yaratıcıları ile tüketicileri arasında ideolojik bir bağ bulunmaktadır (Oğuz, 2016, s. 45-46-47-48).

Müzikle, özellikle de popüler müzik ile alakalı bir başka önemli konu da sevilen şarkıları bir araya toplama işidir. Moda haline gelen yaklaşımın, kasetin en popüler yıllar olduğu 1960, 1970, 1980 ve kısmen de 1990'larda yapılabildiği bilinmektedir. Piyasaya çıkan albümlerden seçerek hazırladığınız listenin, karışık bir kasete dönüşmesi aynı gün veya ertesi gün gerçekleştiriliyordu. Bunu hazır hale getirenler, o zaman ki adıyla plakçılar, plak dükkanlarıydı. En az iki kasetçalara sahip olan bu plakçılar için iş çok kolaylaşmıştı. Dünyada da bu örnekler sıkça rastlanıyordu, ancak telif konusu dikkate alınarak. Sonrasında Türkiye'de hazır karışık, toplama kasetlere, plakçıların raflarında rastlamaya başladık. Mağaza sahibi ya da çalışanlar marifetiyle ve sevilen şarkılardan derlenerek oluşturulan kasetler elden ele dolaşmaya başlamıştı. Teknolojinin, elektronik eğlence cihazları üzerinde de etkisini göstermesiyle, "Double Deck" yani çift kasetli, radyolu taşınabilir kompakt cihazlarla tanışmaya başlamıştık. Artık her yerde görmeye başladığımız bu cihazların fiyatları da makul seviyelere inmeye başlamıştı. Durum böyle olunca, "kendin pişir, kendin ye" mantığıyla "kendin kasetini, kendin hazırla" şeklinde algı yaratılmış oldu. Aslen yaratılmak istenen ya da yaratılan, içeriği belli albümlerdeki müzik parçalarını,

herkesin kendi özgür iradesiyle, sevdiklerinden oluşan başka bir kasete toplama gayretinden başka bir şey değildir. Ucuzlayan teknoloji ve elektronik sayesinde çok kısa sürede yaygın hale gelen, pratik ev müzik sistemleri ile bir anlamda farklı bir ağ (network) kurulmuştu. Artık bu ağın üyeleri, beğeni merkezli paylaşımlarla birbirlerine şarkılar gönderen, ortak ilgi noktalarında buluşan insanlar haline gelmişti. Estetik kaygılarından rahatsızlık duyan, konudan uzak durmaya gayret gösteren gençlik için bu tepkisel yaklaşım, aslında bir başkaldırı olarak da kabul ediliyordu. Tekdüze, sıradan dünya düzeninde ki, bu manevra ile müzik ve sanatla ilgili başka bir durum kendini göstermişti. Basit gibi gözükse, ancak genç nüfus, müzik meraklıları ve profesyonellerde heyecan yaratan bu devinimden de anlaşılacağı üzere, bir kez daha müziğin başrolde yer aldığı, somut olarak ortaya çıkmıştı. Her zaman olduğu gibi, evrensel olma özelliğini ve tavrını sürdüren müziğin, yansıttığı tarzıyla, paralel olarak farklı alanları da etkilediği, hareketlendirdiği de bilinmektedir. Müzik, moda, şarkıcı, giysi tasarımcısı, müzisyen, modacı gibi unvanlar arasında yakınlaşma olması, akrabalık ilişkisi aranması, organik bağ kurulması teşebbüsleri sonucunda, bazı sonuçlar alınmıştır. Müzik aletleri, sahne, kıyafetler, aksesuarlar, ayakkabılar ve diğer gereksinimler, bu bağlantılar dikkate alınarak üretilir ve sunulur oldu. Aralarında yapılan etkinlik, menajerlik, tasarımcılık, danışmanlık anlaşmalarına sadık kalınarak, bazen markalar yaratıldı ve meşhur edildi. Bazen de uzun süreli kontratlar imzalandı. Bunların sonucunda, gerçekleşen başarı hikayeleri her iki tarafa, yani başka müzik insanları ve sektör çalışanlarına da örnek teşkil etti. Bu ilişki modelini, müzikle diğer iş alanları arasında da hayata geçirmek aynı derecede olasıdır.

Müzik-moda ve politik duruş arasındaki bağ Eckart (2005, s. 2)'a göre, Alman Gotik alt kültüründe kendini göstermektedir. Almanya'da ortaya çıkan Gotik alt kültür, yaşanan politik değişimler ve geleceğin giderek daha karanlık olmasından kaynaklanmaktadır. Eckart'a göre, Alman kültürel ortamında yavaş, karanlık, kasvetli, elektronik temelli, derinden gelen vokal tarzıyla ortaya çıkan gotik müzik, 1980'li yıllarda kendisini, kıskırtıcı bir yeni

güç olarak göstermeye başlar. Gotik müziğin popülaritesinin artışı, Doğu ve Batı Almanya'nın birleştiği 1990'lı yıllarda gerçekleşmektedir (Oğuz, 2016, s. 45-46-47-48).

Baş döndürücü teknolojik gelişmelerin en güzel hediyelerinden biri olan dijital müziği, pazarlayan, satan ve temin edenlere, her gün yenileri eklenmektedir. Dijital müzik satış platformlarının sayıları artarken, 1 yıl önceki hayranlık uyandıran bir gelişmenin bugün demode olmasını kanıksamış durumdayız. Yeni teknolojik, elektronik ve teknik gelişmelere uyum sorunu olmayan müzik sanatı ve bilim dalı için, ekonomiyi tetiklediğini, büyüme rakamlarına katkıda bulunduğunu da ifade edebiliriz. Neredeyse gündemden hiç düşmeyen internet, insanoğlunun son çeyrek yüzyıldır en büyük ve kolay ulaşılabilir kazancı ve buluşudur. Teknolojik altyapısı, sunduğu neredeyse sonsuz katkısı ve tartışılmaz desteğiyle, piyasanın da bir nebze ilacı olan internetin gücü, cihaz satışlarını da etkiledi. Dijital ortamın kuvvetlenmesi sonucunda, Dijital Ekonomi kavramı da teknik terimler sözlüğünde yerini aldı. Yaşantımızın her köşesi ve noktasının kontrolünü de internete teslim ettik ve etmeye de devam ediyoruz. Eğer telif haklarını incitmeyen, kayıtlı, lisanslı, korsan olmayan müzik ürünleri, dijital alemde yerini alıp, hak sahipleri ile kullanıcılar mağduriyet yaşamıyorlarsa, en iyiye ulaşılmış demektir. Bu iyi ortamlar çoğaldıkça, memnun edici haberler yayıldıkça, kültürün, sanatın, teknolojinin başka ülkelerdeki muhatapları da iştahlanacak ve kendi milletlerine bu hizmeti sunmak için kolları sıvayacaklardır. Burada, kazan kazan anlayışı devreye girecektir. Hem o ülkenin kültür, sanat, teknoloji, internet imkanları vb. ile buluşması sağlamış olacak hem de dijital ekonomiyle tanışma fırsatı elde edilmiş olacaktır. Asya ülkelerinden Sri Lanka ve Vietnam ile Afrika'dan Kenya'nın, internet ve dijitalin bu olumlu nimetlerinden gelen haberler nedeniyle, bilgi sahibi olan ülkeler olduğunu hatırlatalım. Bahsi geçen ülkelerde, 2012 yılında uygulamayı hayata geçirmek için ivedilikle çalışma başlatılmış ve insanlar dijital müzik platformlarıyla tanışma fırsatı bulmuştu.

ITunes, Spotify gibi global, Türkcell Fizy ve Vodafone Pass gibi ülkemize ait dijital müzik uy-

gulamalarının fazlalaşarak, dünya çapında çok büyük satış rakamlarına ulaşmasıyla, başka bir kurgu ve sistem devreye girdi. Artık fiziki satışlar ile bağlantılı yapılan yorumlar çok keskin ve satışların sonunun yakınlaştığı şeklindedir. Sektöre duyguyla bağlı, aidiyet hissi yüksek çalışanların, özellikle de meslek büyüklerinin, erbablarının gereksiz ancak anlayışla karşılamamız gereken duygusal tepkiler vermeleri de son derece olağandır. Böyle bir neticenin sürpriz sayılamaması gerekmektedir. Fiziki satışlar belki de hiçbir zaman tam olarak bitmeyecektir. Ancak, teknolojik gelişmeler ve buluşlarla alakalı olarak, 1 yıl sonrasını kestirmedığımız bir devirde yaşadığımızı ve türlü çeşit gelişmeye de hazırlıklı olmamız gerektiğini de unutmamalıyız. Dijital kavramı, önu alınmaz bir şekilde, özellikle müzik alanında liderliği eline almıştır. Süperlig olarak anılan bu ortamda, her yıl şampiyonluğunu puanlarını arttırarak tekrarlamaktadır. Müzik sektöründe gelenekselden gelen, dijitale uzanan yolda paydaşların öğrenmesi, sürdürmesi ve kanıksaması gereken en önemli ileti ise; artık dijital müzik tarafının da para kazanıyor olduğu gerçeğidir. Bu artık yadırganmamaktadır. Dünyada, yaklaşık 200 ülkede, yüzlerce dijital müzik hizmeti sağlayan kuruluş, şirket ve platform bulunmaktadır. Teknolojide yaşanan olumlu gelişmelerin, müzik sektörüne olumsuz yansımaları da olmaktadır. Kolay ulaşma ve elde etme neticesinde, korsan üretim ve kullanımı tetiklenmiş durumdadır. Bu olumsuzluğu gidermek için, erişim engeli, yasal bazı yaptırımları devreye sokma, hapis ve para cezası uygulama, caydırıcı tedbirler alma gibi çözüm yolları da her zaman masadaki seçenekler arasındadır. Ülkemizde yıllarca teliften bi haber müzik kullanımı, lisansız ürünlere olan sempati ve yasal olmayan yollardan içeriğe erişmek, her zaman kulağa hoş gelmiştir. Kültür, sanat ve organik bağı bulunan iş alanlarında çalışanların, bilinç seviyesinin yüksek olması beklenmektedir. Bu konuda yaşanan sorunları ve sıkıntıları aşmak için ise, gerekli eğitimler, kuruluşlarca, çalışanlara sunulmalıdır. Ancak 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndan habersiz çalışan büyük bir kesimin olması da düşündürücüdür.

2014 yılında toplam gelirler sadece yüzde 0,4 oranında düşerek 14,97 milyar dolar olarak kaydedildi. Müşterilerin müziği ücretsiz olarak edinmeyi

tercih ettiklerini gösteren kısa adı IFPI olan Uluslararası Plak Endüstrisi Birliği'nin raporuna göre, tüketicilerin yüzde 35'i, son 13 ayda ücretsiz bir servisten yararlandı, sadece yüzde 16'lık bir kısmı abonelik için para ödedi. Bu arada IFPI, dünya genelindeki internet kullanıcılarının yüzde 26'sının düzenli olarak lisanssız hizmetleri kullandığını belirtirken "korsan"lığın, müzik endüstrisinin dijitalleşmesi önündeki en büyük engel olduğunu ifade etti. Korsanlık, lisansı olmayan streaming siteleri, P2P veri paylaşım ağları, cyberlockers ve lisanssız mobil uygulamalar gibi çok sayıda form ve kanal ile müzik endüstrisine zarar veriyor. Müzik sektörünün uzmanları, hükümetler ve müzik endüstrisinin diğer ortaklarının dijital müzik pazarında telif hakları, hakların yönetimi ve korsanlığa karşı kampanyaları gündemlerine almaları çağrısında bulunuyorlar. Müzik endüstrisinin; film, müzik ve oyun gibi dijital medyaların günümüzde çok kolay bir şekilde kopyalanabilmesi nedeniyle lisans haklarını kontrol etmek amacıyla geliştirilen erişim kontrol sistemi olan Dijital Haklar Yönetimini (Digital rights management-DRM) desteklemesi ve internet servis sağlayıcılarıyla müziğin korsandan korunması için daha çok iş birliği içerisine girmesi öneriliyor (Bozkurt, 2015, s. 48-51).

Bazı video paylaşım sitelerinde de durum dijital müzikle hemen hemen aynıdır. Merkezleri Amerika Birleşik Devletleri, Büyük Britanya, Almanya, Fransa gibi gelişmiş ülkelerde olan kuruluşlarda, para işin içine girdiğinde hemen tavır değişikliği söz konusu olabilmektedir. Örnek olarak, 2007 yılında faal olarak ülkemizde hizmet vermeye başlayan bir video paylaşım sitesi, bu yılı esas alarak hak sahiplerine ödeme yapmak isteyebilmektedir. Bunun nedeni sorulduğunda ya da mahkeme süreci yaşandığında ise, videolarını hizmet amaçlı ve sizin tanıtmanız için yayınladık. Bununla ilgili bir dönem şartımız var ve bunu uyguladık tarzında açıklama yapabilmektedirler. Mealen, "biz aslında size iyilik yaptık, ne parası" denmektedir. Bu modern görünüşlü, ama merdiven altı iş yeri yaklaşımına sahip düşünce tarzının terk edilmesi beklenmektedir. Ya bu bilinç seviyesine ulaşılması sağlanmalı ya da yasal yollarla istenen düzeye gelmesi arzu edilen durumdur.

4.1. Araştırma Grubu

Derinlemesine görüşme (Deep (Depth) Interview) yöntemi ile yapılacak röportajlar için hazırlanan soruların sayesinde, "Dijital Teknoloji Çağında Müzik" başlığı altında, ünlü veya ünlü olmayan müzik insanlarından alınan bilgilerin yararlı verilere dönüştüğünü de ifade etmek yerinde olacaktır. Besteci, söz yazarı, düzenlemeci, meslek ustası, şarkıcı, topluluk, müzisyen ve benzer müzik paydaşlarının incelenmesi, çeşitliliği gibi belirleyiciler, söyleşiler süresince devamlı güncellenmiştir. Bunun doğal sonucu olarak, söyleşi konuklarımızdan sağlamayı planladığımız en yüksek içerikli ve nitelikli katkı sağlanmasına zemin hazırlanmıştır. Röportaj yaptığımız bazı isimler, unvan bilgileri ve tarihleri aşağıdadır.

1. Burhan Şeşen (Müzisyen, Şarkıcı, Besteci, Söz Yazarı, Müzik Yapımcısı ve Müzik Yorumcuları Meslek Birliği (MÜYORBİR) Başkanı) / 12.07.2019
2. Cemal Arman (Apple Music ve iTunes Türkiye Editöryal, Plak Şirketi ve Sanatçı İlişkileri Sorumlusu) / 25.07.2019
3. Ozan Çolakoğlu (Müzik Yapımcısı, Düzenlemeci) / 26.07.2019
4. Kutlu Özmakinacı (Şarkıcı, Besteci, Söz Yazarı, Müzik Yapımcısı, Düzenlemeci) / 26.07.2019
5. Nino Varon (Besteci, Söz Yazarı, Prodüktör) / 25.07.2019

4.2. Bulgular

Röportajlarda yöneltilen sorulara verilen cevaplar mercek altına alındığında, dijitalin kültür, sanat ve özellikle müzik endüstrisinin ve sektörünün gelişmesinde, çok önemli görevler üstlendiği ve faydalarının sayılamayacak kadar fazla olduğu dile getirilmiştir. Bilgisayarın gündemde olmadığı zamanlarda ünlü olanların, günümüzde hala klasik seviyede kabul gördüğü ve efsaneleşmiş isimler haline dönüştüğünü, teknolojinin ve ürünü olan dijital kavramının neyi başardığını sordüğümüzde da alınan yanıtlardan bazıları şu şekildeydi. Tutucu davranışların, yeniliği, teknolojiyi reddetmenin de yaşanmakta olduğu kaydedilirken, dijitalin egemenliğinin kabul

edilmesine atıf yapılmıştır. Çağa ayak uydurmanın gerekliliği de vurgulanmıştır. Değerli bir müzik insanının “Mahvettiğini düşünüyorum” açıklamasının da altı çizilmelidir. “Aslında geleceği yaşıyoruz” yorumu da dikkat çekici olanlar arasındadır. Teknolojinin neredeyse cep telefonu seviyesinde bir çok olanak sağladığı gerçeği de belirtilmiştir. Sunulan imkanlarla, yetenek, zaman, yer vb. kavramların tarih olmak üzere açıklaması da yapılmıştır.

6. SONUÇ

Artık, teknoloji, internet ve dijitalin hayatımızdaki yerini, sağladığı olanak ve hızı açıkça anlatan bir süreci dile getirmek yerinde olacaktır. Rock Müziğin başlangıç yılı kimi otoritelere göre 1954 kimilerine göre ise 1955'tir. Bunun nedeni ise, Amerikalı Bill Haley and His Comets rock 'n roll grubunun seslendirdiği Rock Around the Clock adlı şarkıydı. 2004 yılında rock müziğinin 50. Yılı'nı kutlayan rock severler olduğu gibi, 2005 yılında da 50. Yılı'nı kutlayanlar olmuştu. Buna neden olan ise, şarkının ilk çıkış tarihi 20 Mayıs 1954'tü. Ama şarkının kaydında fark edilen bir hata nedeniyle, tekrar kayda girilmesi ve piyasaya sunulacak hale gelmesi tam bir yıl sürmüştü. O zamanın teknolojisi ile ancak o kadar hızlı olabilmisti. Bunu günümüz teknolojik koşullarında değerlendirdiğimizde, böyle bir hata için belki tekrar kayda bile gerekemeyebilir ve birkaç saat içinde hata giderilerek sunuma hazır hale getirilebilir. Tekrar stüdyoda kayıt alınsa bile, belki bir günlük gecikme söz konusu olurdu, bir yıllık değil.

KAYNAKÇA

- BOZKURT, A. (2015, Eylül). Sürekli ve Hızla Büyüyen Dijital Müzik, Müzik Tüketiminin En Yüksek Mecrası Olma Yolunda . *Bilişim*, 43(179), s. 46-51.
- ÇUHACI, G. (2009). *Dijital sanat ve Beden*. Eylül 5, 2019 tarihinde tamsanat: <http://www.tamsanat.net/yayinlar/tezler/?dil=1&post=95> adresinden alındı
- ECKART, G. (2005). The German Gothic Subculture. *German Studies Review*, 28(3), 547-562.
- GÜNAY , E., & ÖZDEMİR, M. A. (2006). *Müzik*

Öğretimi Teknolojisi ve Materyal Geliştirme . Ankara: Bağlam Yayıncılık.

KESAYAK, B. (2019). *Dijitalleşme müzik sektörünü nasıl etkiliyor?* . Eylül 4, 2019 tarihinde Hürriyet: <http://www.hurriyet.com.tr> adresinden alındı

LULL, J. (2000). *Popüler Müzik ve İletişim*. (T. İbلاغ, Çev.) İstanbul: Çiviyazıları. (T. İbلاغ, Çev.) İstanbul: Çiviyazıları .

OĞUZ, T. (2016, Ocak). Dijital Müzik Tüketim Alışkanlıkları. *eKurgu*, 24(1), s. 44-62.

PARASIZ, G., & ARAS, T. (2012). Teknolojinin Müzik ve Müzik Eğitimi Alanındaki Yeri ve Önemi . *X. Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyumu*, (s. 1107). Niğde.

RUMSEY, F., & MCCORMICK, T. (1994). *Sound&Recording*. Oxford: Focal Press.

SAĞLAMTIMUR, Z. (2010). Dijital Sanat. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(3), s. 213-214-217-229-238.

Yüksek Çözünürlüklü Plaklar Geliyor . (2018). Eylül 2, 2019 tarihinde HaberTürk : <https://www.haberturk.com> adresinden alındı